

УДК 330.15

В. С. Марковська
аспірантка, Інститут світової економіки і міжнародних відносин
Національної академії наук України, Київ, Україна
markovskaya@mail.com

ПЕРСПЕКТИВИ ВИДОБУТКУ ТА СПОЖИВАННЯ СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. У статті визначено сутність, характеристики та параметри сланцевого газу як нетрадиційного виду паливно-енергетичного ресурсу, здійснено його порівняльний аналіз із традиційним, природним газом. Визначено кроки, які необхідно зробити в рамках Європейського Союзу для початку отримання економічного зиску від видобутку сланцевого газу. Розглянуто документальну базу, що регламентує діяльність підприємств відповідного сектору економіки. Проведено аналітичне дослідження наявності цього паливно-енергетичного ресурсу, попиту на нього та споживання.

Ключові слова: сланцевий газ, родовища, видобуток, споживання, дозвольні документи, економічний зиск.

В. С. Марковская

аспірантка, Институт мировой экономики и международных отношений,
Национальная академия наук Украины, Киев, Украина

ПЕРСПЕКТИВЫ ДОБЫЧИ И ПОТРЕБЛЕНИЯ СЛАНЦЕВОГО ГАЗА В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Анотация. В статье определена сущность, характеристики и параметры сланцевого газа как нетрадиционного вида топливно-энергетического ресурса, осуществлен его сравнительный анализ с традиционным, природным газом. Определены шаги, которые необходимо сделать в рамках Европейского Союза для начала получения экономической выгоды от добычи сланцевого газа. Рассмотрена документальная база, которая регламентирует деятельность предприятий соответствующего сектора экономики. Проведено аналитическое исследование наличия этого топливно-энергетического ресурса, спроса на него и потребления.

Ключевые слова: сланцевый газ, месторождения, добыча, потребление, разрешительная документация, экономическая выгода.

Vlada Markovska

Post-Graduate Student, Institute of the World Economy and International Relations of the NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine

PROSPECTS OF SHALE GAS PRODUCTION AND CONSUMPTION IN THE EUROPEAN UNION

Abstract. The author discusses the essence of shale gas, highlights the steps necessary to perform in the European Union directly to obtain economic benefits from such mining; considers the documentary base, which regulates this sector of economy; performs an analytical study of fuel and energy resources availability, demand for it and its consumption.

Key words: shale gas; deposits; extraction; consumption; permission documents; economic benefits.

JEL Classification: F14, L71, L72

Постановка проблеми. Необхідність втілення у практику господарської діяльності ефективних систем управління стратегічними об'єктами та секторами, до яких вони належать, посилилася. Особливої уваги у цьому контексті заслуговує паливно-енергетичний комплекс, що є невід'ємною складовою національної економіки, але розвивається під значним впливом зовнішньоекономічного середовища, що зумовлено головно обмеженістю власних енергетичних ресурсів та нестабільністю на ринках їх відтворення. Статистика останніх років свідчить, що у цьому секторі економіки країн Європейського Союзу проблема енергозабезпечення є надзвичайно гострою. Один із способів її оптимізації – диверсифікація енергоносіїв, зокрема шляхом розробки покладів сланцевого газу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема, яка є предметом нашого розгляду, знаходить своє відображення у численних дослідженнях зарубіжних учених, серед яких: Геллер Е. (Geller E.), Бойер С. (Boyer C.), Кешнік Дж. (Keshnick J.), Суарес-Рівера Р. (Suarez-Rivera R.), Левіс Р. (Lewis R.), Волтер Дж. (Walter G.). Не оминули своєю увагою цю тему й вітчизняні дослідники Колтун Ю. В., Кобранова В. М., Порфір'єв В. Б., Гренберг Й. В., Ладженський М. Р., Лукін О. Ю. та ін.

Мета статті – проаналізувати ситуацію, що склалася на ринку сланцевого газу в країнах Європейського Союзу, визначити перспективи та економічну доцільність видобутку цього топливно-енергетичного ресурсу.

Основні результати дослідження. Перш за все, для ґрунтовного розуміння перспектив та особливостей видобутку сланцевого газу слід окреслити його основні параметри і характеристики як одного із видів нетрадиційного газу.

Сланцевий газ – це свого роду дифузійне паливо, адже площини його залягання є надзвичайно великими. Процес видобутку такого газу, у зв'язку із вищеописаним фактом, містить обов'язковий аспект стимуляції резервуарів залягання за допомогою хімічних речовин. Гідравлічний розрив пластів сланцевого газу здійснюється лише шляхом вприскування рідких хімікалій під високим тиском безпосередньо до газових формацій. По тому відбувається вертикальне буріння, як і у випадку з традиційним природним газом, однак тільки потім від точки, найбільш наближеної до скупчення сланцевого газу, бурильна техніка розпочинає процес горизонтального буріння свердловини [1, с. 7]. Тут варто зазначити, що гідророзрив пласта та горизонтальне буріння не є новими діями у цій галузі, проте саме в контексті сланцевого газу цікавою видається їх комбінація і необхідність застосування до великої міри, що обумовлено трьома факторами, як-от:

- низький рівень проникливості (у сотні тисяч разів менший, ніж при видобутку традиційного виду газу);
- низький рівень виділення обсягів газу на певну одиницю видобутку;
- величезні площини із видобутку цього ресурсу.

З огляду на наведені параметри та порівняну новизну технологій для теренів Європейського Союзу у цьому регіоні видобуток сланцевого газу поки що слід розглядати як перспективний – на відміну від, наприклад, Сполучених Штатів, де цей процес добре налагоджено. Тож доцільно окреслити поетапний перелік операцій, які необхідно впровадити перш ніж приступити до розробки того чи іншого пласта, зокрема на території Європейського Союзу.

Перший етап – ідентифікація запасів газових ресурсів. У цьому етапі зацікавлені компанії представляють початкові геофізичні та геохімічні дослідження в певному регіоні, отримують дозволи на розробки локацій для буріння свердловин за допомогою сейсмічного моделювання.

Другий етап – попередня оцінка буріння. Обсяг газу, що перебуває в концентрованому вигляді у сланцевому плей, вимірюється за допомогою сейсмічних досліджень. Вивчаються геологічні характеристики, а саме протяжність і зміщення геологічних порід, адже це може вплинути безпосередньо на резервуар газу. Початкове вертикальне буріння допомагає виміряти характеристики сланцевого газу, що залягає в тій чи тій формації. Збираються його загальні зразки.

Третій етап – пілотний буринний проект. Початкові горизонтальні свердловини буряться з метою виявлення особливостей резервуара залягання сланцевого газу та виконання технологічних робіт. До останніх відносяться: визначення кількості етапів і рівнів, на яких пізніше здійснюватиметься гідравлічний розрив пластів. У цей час продовжується буріння вертикальних свердловин на додаткових площинах. Зацікавлена компанія виконує початкові виробничі тести.

Четвертий етап – пілотне тестування виробництва. Для цього буриться багато горизонтальних свердловин з єдиної будівельної прокладки, що є складовою широко-масштабного пілотного проекту. Оптимізується техніка, яку буде задіяно для виконання проекту, зокрема для буріння та багаторівневого гідравлічного розриву пластів і сейсмічного моделювання на мікрорівні. Компанія починає процес планування та придбання прав на трубопровід.

І п'ятий, тобто останній, етап – власне комерційний розвиток проекту. На цьому етапі відбувається процес прийняття рішення зацікавленою компанією про доцільність та особливості подальших розробок [1, с. 8].

Після опису поетапних дій варто зосередити увагу на одному з етапів, коли компанія отримує дозвольні документи на здійснення розробки родовища. Першим документом, за якими організується робота з видобутку сланцевого газу в Європейському Союзі, є Гідрокарбонна директива [2], на підставі якої видаються дозволи на видобування та виробництво паливних ресурсів. Другим документом варто зазначити Рамкову водну директиву [3], спрямовану на безпосередній захист водних ресурсів у процесі видобутку палива. Третій документ – Директива щодо відходів, які виникають у ході розробки родовища з енергетичними ресурсами [4]. Ще одним важливим документом є Директива щодо захисту тваринного світу [5], основне завдання якої – зберегти безпечний рівень біологічного різноманіття, що існує у природі, зокрема у тваринному світі. У цьому самому напрямі працює Директива щодо захисту диких птахів [6]. Не менш важливим є застосування Директиви щодо оцінки впливу на навколишнє середовище, яку було імplementовано в Європейському Союзі [7]. У ній зазначено, що вся інформація, яка стосується видобутку енергетичних ресурсів та впливу цього процесу на навколишнє середовище, повинна бути в публічному доступі. Ще один важливий документ, на який орієнтуються компанії, що працюють у цій галузі, – Директива щодо відповідальності за навколишнє середовище [8]. До неї звертаються здебільшого в разі завдання шкоди навколишньому середовищу.

Зважаючи на той факт, що в кожній країні діє власне законодавство, слід визначити ті інституції, які регулюють це питання на територіях перспективного видобутку сланцевого газу, зокрема в Польщі, Франції, Німеччині, Швеції.

У Польщі основною компанією із видобутку є *Talisman Energy Polska Sp. z o.o.* Для ефективного і легального функціонування на ринку енергетичних ресурсів останній доводиться співпрацювати із такими впливовими інституціями, як Міністерство захисту навколишнього середовища (зокрема Департамент геології і Департамент геологічних концесій); Генеральний Директорат у сфері

захисту навколишнього середовища; Виконавчий Інспекторат у сфері захисту навколишнього середовища; владні органи у сфері управління національними водними ресурсами.

У Франції провідною компанією з видобутку сланцевого газу є *Total Gas Shale Europe*. Дозволи на проведення нею робіт надаються згідно із вимогами Міністерства з питань навколишнього середовища, Міністерства енергетики та сталого розвитку. Операційну діяльність на німецьких родовищах здійснює компанія *Exxon Mobil Germany*. Дозвольні компетенції тут має секція промислового розвитку Міністерства з економічних справ та енергетики штату Північний Рейн, Вестфалія.

У Швеції діє компанія *Gripen Gas AB*, що має справу зі Шведським інспекторатом у сфері промисловості [1, с. 6].

З огляду на найбільше вивчення цього питання в Польщі, варто докладніше проаналізувати її досвід. Поклади сланцевого газу простягаються тут від північного до південного сходу країни. На більшість територій, що становлять потенційний інтерес бізнесу, уже видано ліцензійні права на геологічну розвідку та видобуток сланцевого газу. Станом на 1 вересня 2011 року компанії отримали 101 ліцензію з геологічної розвідки і видобутку. Компанія *Talisman Energy Polska Sp. z o.o.* звітувала про наявність у неї трьох концесій у Північній частині басейну *Baltic*. Ще 26 заявок перебувають на етапі розгляду [1, с. 14].

У Франції документ, що дозволяє здійснювати операційну діяльність у цій сфері, має назву «permis d'exploration». Наразі регулюючими органами видано три таких документи. Компанія *Schuepbach Energy LLC* спільно із *GDF Suez* отримали ліцензію на розробки родовищ *Villeneuve-de-Berg* та *Nant*. Компанії *Total Gas Shale Europe* і *Production France* мають кожна окремо й солідарно (у рамках юридичної відповідальності) ліцензії на розробку родовища *Montelimar*. Компанія *Devon Energie Montelimar SAS* прискіпливо розглядала питання отримання подібної ліцензії, однак зрештою відмовилася від своїх намірів з огляду на ряд причин, що не розголошуються. Загалом, у Франції передбачається, що буріння свердловин буде розпочато у 2013 р. Вирішено, що доти Загальна Рада із промисловості й питань енергетики та технологій і Загальна Рада з питань навколишнього середовища та сталого розвитку будуть вивчати і досліджувати сферу впливу сланцевого газу на навколишнє середовище, економічне, соціальне та інші аспекти життя населення. Тим часом Акт № 2011-835 – *The Prohibition Act* [9] – заборонив розвідку й експлуатацію родовищ рідких гідрокарбонатів, якщо це здійснюється за допомогою гідравлічних розривів пластів.

У Німеччині проекти з розвідки родовищ сланцевого газу існують на території Північного Рейну (Вестфалія), Нижньої Саксонії, Саксонії-Анхальт, Турингії та Баден-Вюртембергу. У районі Північного Рейну права на розвідку було отримано єдиною компанією *Exxon Mobile Production Deutschland GmbH*, і ще дев'ять подібних запитів знаходяться на стадії очікування. У Нижній Саксонії дев'ять ліцензій на розвідку досліджуваних родовищ було надано компанії *Exxon Mobile*. Окрім того, дві ліцензії розподілено між Баден-Вюртембергом (*Three Leg Resources*) та Турингією (*BNK Petroleum*) відповідно. Саксонія-Анхальт випустила лише одну ліцензію для компанії *BNK Petroleum*. Слід зазначити, що саме на території Нижньої Саксонії компанія *Exxon Mobile* здійснила буріння п'яти розвідувальних свердловин, ще одну було пробурено на теренах Північного Рейну, Вестфалія. Результати знаходяться на стадії обговорення між експертами цієї компанії та поки що не розголошуються.

У Швеції питання розробки родовищ сланцевого газу перебувають у зародковому стані, проте вважаються перспективними. Нині опрацьовується лише декілька проектів. Їх розпочато зовсім недавно – у 2011–2012 рр. Наприклад, компанія *Gripen Gas AB* отримала 12 ліцензій на проведення розвідувальних робіт на територіях *Ostergotland* та *Kalmar*. Загальна протяжність цих двох плей складає 420 км². Компанії *Energigas* і *Ostergotland* отрима-

ли чотири ліцензії на розвідку території родовища *Ostergotland*. Крім того, права на проведення робіт на території цього самого плею надані компанії *Tekniska Verken / Linkoping AB*. Компанія *Shell Exploration and Production AB* отримала ліцензію для території плею *Skane*. У 2008 році було видано дозвіл на розвідку та концесію у вигляді малого обсягу робіт на території родовища *Tornby K n1*, однак, за даними Інспекторату з питань промисловості, жодної активності в тій площині не спостерігалось [1, с. 10–11].

Зауважимо також, що термін, на який видаються дозволи на проведення робіт у сфері розробки родовищ сланцевого газу, в кожній країні здебільшого є різним. Наприклад, у Німеччині цей термін становить п'ять років, і дозвіл на розвідку можна поновити на термін не більший, ніж три роки. Він не передбачає наявності плану проведення робіт чи операцій на весь термін, проте операційний розклад встановлюється лише на перші два роки робіт. У Франції також видаються дозволи строком на п'ять років, однак є можливість їх подовжити на 10 років. До того ж цю операцію можна впроваджувати двічі, хоч, за законом, доведеться скоротити рівно наполовину, тобто вдвічі, географічну кількість території, що використовується. Польща лояльніше ставиться до цього питання, адже термін дії подібного дозволу тут сягає від трьох до десяти років, і його може бути пролонговано відповідно до попиту, що складається на ресурси у цій галузі. У Швеції термін такого дозволу становить лише три роки. Але позитивом є те, що його можна подовжувати двічі строком не більшим ніж 15 років, що загалом складе 33 роки – термін достатній, аби ґрунтовно розробити родовище.

Отже, Польща – це країна, де терміни дії ліцензій є найбільш тривалими, що свідчить про зацікавленість керівництва держави у проведенні компаніями подібних робіт. Головною причиною подібної політики країни, на наш погляд, є геостратегічна та геополітична важливість вдалої розвідки й подальшої розробки родовищ сланцевого газу. Це могло б істотним чином знизити залежність Польщі від поставок енергетичних ресурсів з інших країн і підвищити в такий спосіб її енергетичну безпеку.

Попри те, що в нашому дослідженні щодо отримання ліцензій на розробку й видобуток сланцевого газу йшлося тільки про чотири країни, слід поглянути на це з дещо іншого боку. Як відомо, найбільші родовища сланцевого газу знаходяться на теренах Франції, Польщі та Норвегії.

Звичайно, порівняно із природним газом обсяги такого нетрадиційного ресурсу, як сланцевий газ, є не надто значними. Але його навіть маленька кількість спроможна диверсифікувати ринок енергетичних ресурсів в Європейському Союзі, що, своєю чергою, позитивно відіб'ється на стані енергетичної безпеки і ЄС, і кожної його країни-члена.

Виробництво природного газу на теренах Євросоюзу в 1996 р. перетнуло найвищу точку видобутку – 235 млрд. м³ на рік. У 2009 р. відбулося значне падіння цього показника – на 27%, у 2010-му та 2011 рр. подібна тенденція продовжувалася, хоч і з меншим рівнем падіння.

Паралельно варто навести інформацію стосовно обсягів споживання газу. У 1996 р. вони становили 409 млрд. м³ і зросли до 469 млрд. м³ у 2009 р. У 2010 р. споживання природного газу збільшилося на 1%, у 2011 р. – на 0,6%.

При цьому неможливо оминати увагою той факт, що внутрішнє виробництво валового внутрішнього продукту на теренах Європейського Союзу за той самий період зменшилося від 57% до 37% відповідно.

Звернімо також увагу на те, що наразі в Європі є приблизно 100 доступних свердловин сланцевого газу. Передбачається, що сукупний час, необхідний для буріння однієї свердловини, становить приблизно три місяці. Тож це дасть змогу здійснювати відкриття нових свердловин у Європейському Союзі в кількості не більш як 400 свердловин на рік. Вбачається, що всі свердловини будуть використовуватися саме для видобутку сланцевого газу, хоч насправді не всі вони зможуть відповідати вимогам, необхідним для подібного процесу. На основі проведених

підрахунків припускається, що за перший місяць видобуток сланцевого газу дорівнюватиме приблизно 1,4 млн. м³, після п'яти років ця цифра сягне 900 млн. м³ на місяць, або 11 млрд. м³ на рік, для чого відповідно має бути пробурено 3 200 свердловин. Вони зможуть зробити внесок на рівні меншому, ніж 5% загального виробництва газу на теренах Європейського Союзу протягом наступних декад, або 2–3% сукупного попиту на газ в Європі. Навіть продовження розвитку із постійною швидкістю, як-то 400 свердловин на рік, не відіб'ється надто великою мірою на сукупному обсязі виробництва. Це в основному зумовлено тим, що темпи зниження рівня валового внутрішнього продукту, що виробляється у країнах Європи, є надто стрімкими – країни скорочують виробництво приблизно на 50% щорічно, якщо повністю припинити буріння нових свердловин.

Отже, питання розробки родовищ сланцевого газу в Європейському Союзі є двоїтим. З одного боку, у країнах, подібних до Польщі, та безпосередньо в ній розвиток галузі розробки нетрадиційного паливно-енергетичного ресурсу – сланцевого газу – фактично поставлено на активній рейки. Сланцевий газ тут вважається своєрідною панацеєю для розв'язання проблем, пов'язаних із формуванням енергетичної безпеки. А з другого боку, існує ряд країн, де вкрай обережно ставляться до цього ресурсу. Йдеться, зокрема, про Францію, де на державному рівні започатковано програми, спрямовані на ґрунтовні дослідження видобутку сланцевого газу, адже вважається, що це може завдати непоправної шкоди флорі, фауні, населенню та негативно вплинути на ряд інших сфер життєвого простору.

Висновки. Ґрунтовні висновки у цій царині робити поки що зарано. Беззаперечним є лише той факт, що Європейський Союз щороку збільшує обсяги споживання паливних ресурсів, а отже, пошук нових шляхів і можливостей є одним із тих векторів, який обов'язково потрібно розвивати. Сланцевий газ не є панацеєю, адже не всі параметри його видобутку ще вивчені, проте саме для Європи – це один із найбільш вагомих аспектів, якому лише потрібно надати поштовху або через власні дослідження, або через співпрацю із країнами, що вже досягли успіхів у цій царині, зокрема Сполученими Штатами та Канадою.

Література

1. Звіт з нетрадиційного газу в Європі в рамках TREN/R1/350-2008 lot 1/юридична компанія Філіп та партнери. – Брюссель : Юридична компанія Філіп та партнери, 2011. – 104 с.
2. Директива 94/22/ЄС Європейської Ради та Парламенту від 30 травня 1994 року [Електронний ресурс] // Інформаційний сайт www.eur-lex.europa.eu. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994L0022:EN:HTML>
3. Директива 2000/60/ЄС Європейської Ради та Парламенту від 23 жовтня 2000 року [Електронний ресурс] // Інформаційний сайт www.ec.europa.eu. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html
4. Директива 2006/21/ЄС Європейської Ради та Парламенту від 15 березня 2006 року [Електронний ресурс] // Інформаційний сайт www.eur-lex.europa.eu. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0021:EN:NOT>
5. Директива 92/43/ЄЕС Європейської Ради та Парламенту від 21 травня 1992 року [Електронний ресурс] // Інформаційний сайт www.eur-lex.europa.eu. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992L0043:20070101:EN:PDF>
6. Директива 2009/147/ЄС Європейської Ради та Парламенту від 30 листопада 2009 року [Електронний ресурс] // Інформаційний сайт www.ec.europa.eu. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/birdsdirective/index_en.htm
7. Директива 85/337/ЄЕС Європейської Ради та Парламенту від 1985 року, поправки від 1997 року, 2003 року, 2009 року [Електронний ресурс] // Інформаційний сайт www.ec.europa.eu. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-legalcontext.htm>
8. Директива 2004/35/ЄС Європейської Ради та Парламенту від 21 квітня 2004 року [Електронний ресурс] // Інформаційний сайт www.ec.europa.eu. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm>
9. Акт заборони на розвідку та розробку рідких гідрокарбонів та газів шляхом гідравлічних розривів пластів від 13 липня 2011 року № 2011-835 [Електронний ресурс] // Інформаційний сайт www.hoganlovells.com. – Режим доступу : <http://www.hoganlovells.com/files/Publication/84781675-334f-400a-89ac-505e3780ebb7/Presentation/Publication>

Attachment/4f4f2d20-0aca-4024-a205-749802a559dc/French%20Legal%20and%20Regulatory_Update_-_July_-August_2011.pdf

Стаття надійшла до редакції 21.03.2013

References

1. Final report on unconventional gas in Europe in the framework of the multiple framework service contract for legal assistance TREN/R1/350-2008 lot 1 / Law Company Philippe & Partners Report (2011).
2. Directive 94/22/EC of the European Council and Parliament (30.05.1994). Retrieved from <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994L0022:EN:HTML>
3. Directive 2000/60/EC of the European Council and Parliament (23.10.2000). Retrieved from http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html
4. Directive 2006/21/EC of the European Council and Parliament (15.06.2006). Retrieved from <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006L0021:EN:NOT>

5. Directive 92/43/EEC of the European Council and Parliament (2.05.1992). Retrieved from <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CON-SLEG:1992L0043:20070101:EN:PDF>
6. Directive 2009/147/EC of the European Council and Parliament (30.11.2010). Retrieved from http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/birdsdirective/index_en.htm
7. Directive 85/337/EEC of the European Council and Parliament 1985, 1997, 2003, 2009 changes. Retrieved from <http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-legalcontext.htm>
8. Directive 2004/35/EC of the European Council and Parliament (21.04.2004). Retrieved from <http://ec.europa.eu/environment/legal/liability/index.htm>
9. Banning Act on the exploration and development of liquid hydrocarbons and gas through hydraulic fracturing (Law No 2011-835 from 13.07.2011). Retrieved from http://www.hoganlovells.com/files/Publication/84781675-334f-400a-89ac-505e3780ebb7/Presentation/PublicationAttachment/4f4f2d20-0aca-4024-a205-749802a559dc/French%20Legal%20and%20Regulatory_Update_-_July_-August_2011.pdf

Received 21.03.2013

УДК 330.87:656.7072(045)

І. Г. Михальченко

асистент кафедри міжнародної економіки,
Національний авіаційний університет, Київ, Україна
i.mykhalchenko@mail.ru

ІНСТИТУЦІЙНІ НЕДОЛІКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ АВІАПЕРЕВЕЗЕНЬ

Анотація. Основною інституцією ринку авіаперевезень є міжнародна організація цивільної авіації ІКАО (з англ. ICAO – International Civil Aviation Organization). Однак чимало держав-учасниць не дотримуються багатьох ключових приписів ІКАО на практиці, а деякі взагалі не розглядають додатки до Чикагської конвенції. Тому незрозуміло, яким є характер функціонування правил ІКАО – рекомендаційним чи обов'язковим. На основі проведеного дослідження регулятивних аспектів ІКАО конкретизовано основні переваги і недоліки її діяльності. Встановлено, що в межах ІКАО відсутній чіткий механізм примусу до виконання встановлених правил та ефективні санкції за їх недотримання. Країни по-різному та різною мірою застосовують правила ІКАО, що свідчить про фрагментарність функціонування ІКАО у світі. Тому існує потреба в раціоналізації положень ІКАО, методів їх розробки, вдосконалення управління ними. Необхідним є формування зовнішнього механізму примусу, але з обов'язковим урахуванням можливостей кожної країни щодо забезпечення його функціонування.

Ключові слова: міжнародний ринок авіаперевезень, ІКАО, правила, механізм примусу, фрагментарність.

І. Г. Михальченко

асистент кафедри міжнародної економіки, Національний авіаційний університет, Київ, Україна

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ НЕДОСТАТКИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО РЫНКА АВИАПЕРЕВОЗОК

Аннотация. Основной институцией рынка авиаперевозок является международная организация гражданской авиации. Однако многие государства-члены не придерживаются на практике значительного количества ключевых предписаний ИКАО, а некоторые вообще не рассматривают приложения к Чикагской конвенции. Поэтому непонятным каким является характер функционирования правил ИКАО – рекомендательным или обязательным. На основе проведенного исследования регулятивных аспектов ИКАО конкретизированы основные преимущества и недостатки ее деятельности. Установлено, что в рамках ИКАО отсутствует четкий механизм принуждения к выполнению установленных правил и эффективные санкции за их несоблюдение. Страны по-разному и в разной мере применяют правила ИКАО, что свидетельствует о фрагментарности функционирования ИКАО в мире. Поэтому существует потребность в рационализации положений ИКАО, методов их разработки, совершенствования управления ими. Необходимым является формирование внешнего механизма принуждения с обязательным учетом возможностей каждой страны в обеспечении его функционирования.

Ключевые слова: международный рынок авиаперевозок, ИКАО, правила, механизм принуждения, фрагментарность.

Inna Mykhalchenko

Lecturer, Department for International Economics, National Aviation University, Kyiv, Ukraine

INSTITUTIONAL DEFECTS OF INTERNATIONAL AIR TRANSPORTATION MARKET

Abstract. The main institution of air transportation market is the international organization of civil aviation. However, many states-participants don't use ICAO recommendations in practice, but some of them do not consider appendixes to Chicago Convention. That's why the nature of ICAO rules is incomprehensible: are they recommendatory or obligatory? The research of ICAO regulation aspects gives concrete expression of ICAO functional advantages and disadvantages. It is set that there is no clear mechanism of compulsion ICAO rules and effective sanctions in case of their non-fulfillment by participants. Countries keep rules variously and in a different measure, which testify to ICAO functional fragmentation in the world. Therefore there is a requirement in rationalization of ICAO regulations, methods of development such regulations, improvement of management. It's necessary to develop the external mechanism of compulsion. But before, it should be taken into account the possibilities of every country in providing this mechanism.

Key words: international air transportation market; ICAO; rules; mechanism of compulsion; fragmentation.

JEL Classification: L51, L93, O17, O19